

Numerul 16. Oradea-mare 21 aprilie (2 maiu) 1896. Anul XXXII.

Ese duminica. Abonament pe an 10 fl., pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl., pe trei luni 2 fl. 70 cr. Pentru România pe an 25 lei.

Dragostea in poesia noastră poporană.

Mulți s'au încercat a descrie și defini amorul și totuși definițiunile lor sunt atât de diferite, ca și cei ce le-au creat. Unii au zis, că „amorul e parfumul ce alină ori ce dor“, alții că „amorul e o religie care nu cade nici odată“ (Bollintinenu), iar Eminescu zice:

... Amorul e un lung
Prilej pentru durere,
Căci mi de lacrimi nu-i ajung
Și tot mai multe cere.

Este așa ori ba, eu nu susțin. Sunt sigur inse că fiecare dintre cetitori a petrecut (ori pôte și petrece) mai mult, ori mai puțin in școla dragostei.

Poporul in poesia lui inse nu definește amorul, ci arată mai mult numai puterea lui. El cântă:

Hei dragoste, dragoste,
Tu uși mândra pajișce,
Tu mi-o uși, tu mi-o 'nver-
deși
Și iar lumea 'nveseleși.*

Amorul, séu după nu-

* Atât acesta, cât și cita-tele următoare de poezie poporană sunt parte culese din colecția dlor Iarnik-Bârsean, parte auzite direct din gura poporului, Aut.

mirea poporană „dragostea“ le-a produs multora bătăi de inimă, multora le-a dat de lucru. Nu cunosc poet, care să nu fi cântat mai mult ori mai puțin și acest rezultat al înțepării săgeții lui Kamadeva; mai ales tinerilor poeți li se 'nvăpăeză inima așa de curând și așa de puternic, că sunt siliți — cel puțin așa zic ei, să depună pe hârtie sfărîmăturile inimei lor, ca să le arate aceleia, care le cauzează astă durere.

Dacă individul astfel păteșce, negreșit că poporul încă nu e lipsit de acest sentiment; e pățit, forțe pățit el și in această privință. El nu numai că are acest sentiment, ci îl are in măsură mare și îl cântă forțe frumos, puternic și simțitor. Nu găsești in poesia de dragoste a acestui popor românesc atâta prefacere, atâta bătae de joc de acela care te iubeșce și tu nu îl iubești, nici amorul nu își schimbă atât de des locuința, ca in poesia artistică de acest fel. Tinerul fecior de pe sate îți spune verde, că:

Pentru mândra care-mi place,
Trei zile la domni aș face.

Și să ne aducem aminte că nu eră de loc ușor lucru într'o vreme „a face trei zile la domni“; cu tôte acestea amantul credincios, iubitor și plin de

C. W. RÖNTGEN.

abnegațiune rabdă ușor robota, suferă, de și îl costă sufletește mult, pe trimisul stăpânului seu după sine, care cu biciul pe umere stă gata ca la cea mai mică nesupunere să-i croască vr'o câteva. — Asta inse c'o jertfă mică; vom vedé mai la vale, ce e in stare să sacrifice amantul pentru draga inimii lui și acésta pentru iubitul ei.

Dar fiind că subiectul nostru e scos din poesia poporului, vom face bine decă vom învăța și terminii poporului pentru sentimentele lui de natura acésta. Și drept să recunoscem, dar imi par că cuprind mai mult acești termini. E mult mai cuprinător cuvântul „dragoste“ (derivator de la „dragă“) decât „amor“ de orece „dragoste“ îți aduce aminte că ai de a face cu o chestie, unde e vorba de inimă; „imi ești dragă ca lumina ochilor“, îi dăce iubitul și ea, iubita, șcie ce și cât însemnă acésta vorbă. Ne va mai obveni apoi cuvântul: „bade“, „dragul“ și mândruța, iubita, „drăguța“, „puiculița“ pentru cunoscutul cuvânt „amant“ și „amantă“.

Că sânt mai frumoșe aceste expresiuni, ve veți convinge indata, ce veți încercă a ve da sémă despre musica acestor cuvinte in versurile:

Cât in lume am umblat,
Eu ca »mândra« n'am aflat,
Bunișoră și frumoșă
Și ca ea de drăgostosă.

Ș-apoi:

Scrie »badea« pe hârtie
Și când scrie me mângăe,
Scrie »badea« latineșce,
Când ceteșce,
Me topeșce.

Ar sună de sigur reu, a dăce:

Cât in lume am umblat,
Eu ca-amanta n'am aflat etc.

După ce am făcut aceste premise și după ce am făcut cunoșcință cu obiectul, ce avem a-l tractă, să trecem acum in meritul lui.

Cine a cetit vr'odată in vr'o poesie poporană vr'o declarare de amor, de natura celor ce se pot ceti dîlnic pe nenunțratele pagini mângite de produsele poetașilor Don Quijote-i? Când un fecior de la sate ar auđi astfel de nesocotite — pentru el — declarări, s'ar uită la tine cu ochi mari și zimbînd puțintel a ironie pe sub mustața-i acum resăritore, ar gîndi in sine: „Coconașul ăsta se vede că nu șcie ce-i dragostea“; vorbele n'ajută; când te uiți drept in ochii „ei“ și „ea“ intr'ai tei, veți indata cum i-ai căđut la inimă. Ș-ar avé drept flăcăul să dăcă așa:

Ochii și sprâncenele,
Gura și cu buzele:
Astea fac dragostele.

El stă cu fata de vorbă și povesteșce, povesteșce multe și de tóte, până târđiu; când e la despărțire, se vede că le pare reu că se despart, își lasă mâna unul intr'aceluialalt și oftând își dăce de regulă o „nópte bună“, și acest remas bun al lor prețueșce la ei mai mult decăt un compliment până la pămënt și un „sărut mâna dșoră“ și mai nu șciu ce „visuri ușóre“ ale coconașului de salon.

(Se înțelege de sine, că astfel de stări pot avé loc numai intre tineri, in a căror inimă se jócă dansul

Fugi de-acolea, vino 'ncóce,
Lasă-me și nu-mi da pace.)

Feciorul se duce acasă cu plăcute impresiuni, nóptea pentru el e lungă, pentru că nu póte dormi de loc; dar totuș e scurtă, căci îi trece iute, când pe-trece numai singur și cu gândurile-i.

De acum inainte nu mai remâne nepăsător; inima lui nu mai e liberă; gândul lui e ațintit la aceea care devine de aci inainte ângerul lui; o adâncă dragoste se înrădăcinéză in inima lui.

De multe ori se încercă tinerul a-ș da sémă de sine și de fapta sa; atunci inse drept mângăere naturală, drept respuns decăt care mai potrivit nici că s'ar puté da, își respunde:

Ce mi-i drag nu mi-i urtt,
De-ar fi ca negrul pămënt.

Și nu-l poți capacită, așa-i dictéză inima și nu-mai așa póte să fie; legi nu incap; șcie el bine pute-rea dragostii, șcie el că

Unde șede dragostea,
Se 'nverdeșce pașișcea.

Ș-apoi cum nu s'ar îndrăgostí el, feciorul, de fata după care

Sfântul sóre decă-i sóre
Și tot după tine móre;
Dară eu fecior sărac,
Cum să nu mor de-al teu drag!

De ce să nu se îndrăgostéscă, căci el șcie bine, că nu el e de vină;

Ochii și sprâncenele,
Alea-mi mîncă țilele.

Mai fericit e tinerul atunci, când móre de dragul unei fete, dar nu cutéză, n'are puterea voinții să-și destăinuéscă secretul inimei; îi e frică, că ea, fata nu-i va primí dragostea, ș-atunci — o șcie el — va fi mai reu de el, căci pe lângă crâncena durere, că e respins, nu vré să mai fie și de ris, de rușine, ba mai mult reu i-ar cășună chiar șcirea, că iubeșce și nu este iubit; e o frică gróznică, o frică, care te reține pe loc nemișcat, ca și când ai fi legat cu lanțurile lui Prometheu. Îi este atât de frică de nesucces, că tace totul, se consumă in sine și mărturisirea tot n'o face. Se mîrgineșce a esprimă la diferite oasiuni, că

De-ar ști, Dómne, cineva
Cum mi-i mie inima,
Ar sta 'n loc și s'ar miră
Cum mai pot călcă iérba.

Șiréta de fată îl aude, îl vede, ceteșce in interiorul și exteriorul lui și îl pricepe. Decă ei încă-i place de el, devine mai îndrăsnéță, drept plus al neindrăsnéței lui și nu e mirare decă ea cîntă:

Eu cunosc firea badii,
Că cu mine s'ar iubi,

Dar nu cutéză-a grăi,
Dorul a-ș destăinuî!
Cutéză bade, grăeșce
Și cu mine te iubeșce!

Firește că incurajarea asta face mult; el își ia acum inima în dinți și cutéză, cutéză fiind că impulsul a venit de la ea și acum îi destăinueșce aceea ce îi apăsă inima.

De multe ori iubitul își are mărturisirea fetii, dar se simte atât de fericit, încât nu știe ce să credă; prea își vede visul cu ochii; i se pare lui, că prea e fericit; de aceea cercă din nou și din uou să se convingă tot mai mult și mai mult; o jură și o conjură la noue mărturisiri. Vede bine sinceritatea iubitei lui, e sigur că ea nu-l înșelă, că nu e capabilă de prefacere. Frica, acea temă, că lucrul se poate schimba înspre reu, îl mistueșce, îl istoveșce. Și-apoi e așa de bine, ca după o mie de ori să mai auzi odată un „da“.

Atunci, numai atunci, când e asigurat, el nu mai poate de bucurie, de fericire; poți prinde rămășag pe mare și prețios lucru, că altul mai ferice decât el, nu găsești în lumea intrégă.

(Va urmă.)

I. OANA.

Ruină.

*Iubirea mea care s'a dus
Adese-ori îmi pare
Povestea templului distrus —
Isvóde fragmentare.*

*Din negura aceluî timp
Iubita mea s'arată
Ca o deită din Olîmp
In marmură tăiată...*

*De când din templu-a dispărut
Imagina-i divină,
Incet colónele-au căđut
Ș-altarul e 'n ruină.*

G. MURNU.

La o serată, stăpânul casei recomandă unui óspe pe un tîner ca „doctor“. La mesă se întemplă ca nouele cunoștințe să sędă alătura. Ei vorbesc despre diferite lucruri și discută diferite păreri, dar din tóte acestea domnul nu se póte dumeri, cu ce fel de doctor are a face: în drept ori în medicină. El se adresă deci cu întrebarea delicată:

— Ce fel de doctor ești, me rog — faci procese scurt ori lung?

La casarmă:

Mai mulți soldați se plâng dlui căpitan, că prea multe óse li se impart la mesă drept carne.

— Óse! óse! esclamă dl căpitan. — Dar pe ce creșce carnea? Óse aveți și voi și eu, óse are tot boul...

Profesorul. De ce nu scrii corect prepoziția: Iubesc pe vărul meu?

Eleva. — Pentru că vărul meu este fórté nepăsător.

Dama misterioasă.

(Fine.)

Spune, spune, dómna totul, — o 'nterupse Aurelian — ascult și voiu simți tot ce-mi vei spune, și te voiu mângăia; eu știu ce-i suferința...

— Ascultă-me dar, — i response ea.

Și Simina își propti capulei frumos de mână stângă, esită puțin, apoi începú:

— Eram singura fată la părinți și ómenii diceau că eram de tot frumoasă. Și eu o cred acésta, căci Dómne mulți me mai urmăriau cu vorbe dulci și complimente, încât uneori me și plictisau. Cu tóte aceste dintre toți adoratorii mei — nu erá nici unul care să-mi placă, nu erá nici unul intruparea idealului meu visat!

La o petrecere m'am întâlnit cu el... cu Victor!

Am tresărit vedéndu-l, erá chipul pe care l'am fost plămădit în visurile mele copilărești! Inalt, brunet, de-o eleganță scruplósă — ochii lui m'au robit! Erau mari și negri și aveau în privire un farmec vag nențeleș... par că acum îl ved...

Și Simina își șterse ochii de lacrimi.

— Mi-a plăcut de la prima vedere — am început a-l iubi cu-o dragoste nebună, și el încá a început să me iubească.

La ce să-ți povestesc dragostea cu tóte peripețiile ei? Ar fi prea lungă poveste — scurt — ne iubiam și în drumul fericirii nóstre piedeci nu erau, și ne-am căsătorit.

Cum să-ți pot descrie fericirea nóstră casnică?! Nu am cuvinte de a-i da lustrul cuvenit! Nu știu cum dic unii, că dragostea încétă după căsătorie — la noi s'a întemplat contrarul, — deveniá din ce în ce mai înflăcărátă! Eram ca doi tineri amorezi, ne repetam vecinic aceleași vorbe de dragoste, cari ni se păreau vecinic noue și eram așa de fericiti, încát lumea ne pismuía!

Și când apoi la anul am devenit mamă, cum am fost de fericiti Dómne! Mica mea copilă Dorina erá un adevérat ángerăș. Cum ne jucam cu ea, cu mica păpușe, și ce planuri mai făceam cu Victor de viitorul Dorinei!

Cinci ani ne-au trecut așa în o deplină și sfântă fericire. În decursul acestor ani ce frumoasă și drăguță s'a făcut Dorina. Cât de drăgálaș șciea să dică „tată“ și „mamă“ — și câte naivități ne spunea, făcéndu-ne casa un adevérat raiu de fericire...

Și Simina începú a plánge, Aurelian o priviá cu milă.

— Victor inse, continuá Simina liniștindu-se, în timpul ultim nu știu ce avea, nóptea uneori avea accese grozave. Sbíerá, sáriá din pat și fugiá cu ochii tulburi prin chilie, încát abii puteam să-l liniștesc. Điua erá trist și nu-i plăcea nimic. Táceam inse, credeam că-i va trece! Într'aceea sosise la noi Octavian, fratele lui Victor, ca să petrecă vre-o câteva sęptemáni la noi.

Bietul Octavian! erá tiner, abii de 19 ani, și erá atât de frumoș și șciea să vorbescă atâtea lucruri frumoșe. Când me vedú pentru prima órá, îmi strînse mână, roși puțin și-apoi se 'ntórse, ríđénd, cătrá Victor:

— Șcii că am drăguță cumnată.

— Numai să nu te pună pécatele să o iubești, — i response Victor cu un zîmbet trist, incretíndu-și fruntea — căci în timpul din urmă deveni fórté jalúș și din pricina jalúșii sale suferiam multe. Le rábdam

inse tóte in tăcere, îl iubiam mult și șcicam că-i bolnav.

Intr'acea el avea accese de furie tot mai des, și deveniá din ce in ce mai trist!

Am consultat un medic și mi-a đis să-l grigesc bine, are o bółă periculóasă de nervi, care póte să-l ducă la nebunie!

M'am îngrozit și am început să me tem de el!

Octavian își petrecea bine la noi și eu me siliam să-i fac orele plăcute prin gingășie și bunătate. Bietul copil! afabilitatea mea a înțeles-o reu și s'a îndrăgostit nefericitul — de mine. Când am înțeles-o acésta, erá târđiu... târđiu...

Și Simina tăcú din nou suspinând lung și greu!

— Astăđi sânt opt ani de-atunci — da, chiar ađi sânt opt ani, de când s'a întemplat grozava catastrofă, de aceea m'a cuprins așa de tare desperarea ađi la mormânt!

Erá o după amiđă frumóasă. Ședeam la mésză și brodam o batistă, mica Dorină se jucá veselá prin chilie. Octavian cetiá la mésză, iar Victor erá dus pentru niște afaceri prin oraș.

De-odată Octavian, cu fața roșie și cu ochii aprinși, se scolá repede de la mésză, veni și căđú in genunchi inaintea mea:

— Simină, — đise el cu putere — eu nu mai pot tainú ce-mi simțesce inima, nu mai pot de dorul teu Simină, trebuie să-ți spun că te iubesc la nebunie...

— Taci nebunule, — îi đisei eu și-l lovii cu palma ușor peste obraz.

— Simină, Simină, — izbucni el din nou — nu ride, nu-mi sfășiá inima, nu aruncá atáta durere asupra tinerilor mei ani, eu te iubesc... te iubesc...

Intr'aceea ușa se deschise brusc, și in prag apărú Victor! Dómne sfinte ce vedenie! Decâteori îmi apare in vis și acuma încă me in flor și strig ca o neună. Ochii i erau roșii și eșii in afară, fața palidă, desfigurată... și ridea îngrozitor... o! ce ris...

Și Simina își astupá fața 'n palme cu oróre, apoi ridicându-se continuá repede:

— Când l'am vđđut, și eu și Octavian sárirám in picióre.

„O iubești, răgni Victor apropiindu-se de Octavian. O iubești? — și-și scóse revolverul ce totdeauna îl purtá la el. — Na iubire — răgni el din nou, — și urmă o detunătură grozavă și sěrmanul Octavian căđú, cu capul sfárimat, mort, la pámént.

Mie-mi párea totul un vis, státeam náucá fără să pricep și me uitam cum se svěrcoliá Octavian in sánge.

Dorina, mica mea Dorină, fugi speriată, plângend la tatál seu:

„Tată, tatá, ce-ai făcut cu nenea Octavian, — și se agățá de hainele lui.

Victor o privi brusc cu un ris ironic.

„Puiu de viperă, — răgni el și slobođi revolverul in capul micului ángerăș.

Când am vđđut-o acésta, am simțit că mi se 'ntunecá ochii, că-mi pierd conșciința și am căđut amețitá jos!

Ca prin vis am mai auđit o detunătură grozavă, și un sgomot surd, ca și când ar căde ceva greu jos, apoi nu am șciut nimic...

Când m'am deșteptat, erá lume multá in giurul meu. Am sárit in sus, m'am uitat speriatá in giur, și m'am in florat vđđend trei cadavre pline de sánge... Victor in nebunia lui încă s'a impușcat!

Am început a plánga cu hohot și a-mi smulge

pěrul in desperare, alergând la cadavrul Dorinei și luându-l in brață! Mult me mir, cum nu mi-am pierdut atunci mințile...

Să pierđi in un singur moment tot ce ai avut mai scump in viețá...

Și Simina izbucni in un pláns amar și sfășietor, — și lacremile au început a-i curge șiróe pe față!

Târđiu de tot se liniști!

— Ce să-ți mai spun, dle? Dđeu mi-a dat o putere de necređut, de care in de-ajuns nu me pot mirá, i-am in morméntat pe toți trei in o criptá comună, și eu totuș n'am murit încă!

Cu tóte aceste, in orașul meu me simțiam reu de tot!

Cunoscuții me molestau vecinic cu întrebări și cu condolințele lor fățarite, me priviau toți cu o curiositate stupidă, așa încát nu me puteam da pradă nebunei mele dureri. Îmi făceau reu, fórte reu acestea, și vedeam că nu mai pot trăi altul acolo, că trebuie să me duc undeva unde nime nu me șcic și nime nu me cunoșce!

Morții mei iubiți inse nu-i puteam lásză acolo, de aceea i-am luat cu mine, i-am îngropat aici și m'am stabilit in orașelul dvóstre. Aici nime nu me cunoșce, aici trăesc numai durerii mele și pentru morții mei.

Ți-am spus totul, dle... totul! Ca unui amic sincer ț-am spus taina trecutului meu, care cred că ai s'o ții și dta taină. Așa că e mare durerea mea dle, mare și sguduitoare, încát și eu me mir cum de am putut-o suportá și cum de mai trăesc?! Acum mângăie-me decá poți... mângăie-me...

Simina sfěrși și-și aruncá privirea tristă spre Aurelian, care stetea cu buzele puțin deschise, cu capul plecat spre piept, nehotárit, fără de-a puté đice ceva! Simina i đise cu milă:

— Numai ai auđit durerea mea și te-ai îngrozit, dar decá ai fi trăit-o ca mine?

— Dómnă, — i respunse Aurelian, — pentru o durere și o așa de grozavă nefericire, limba omenescă cuvinte de mângăiere nu are, permite-mi, te rog dómnă, să me depártez, nu mai pot să stau, sânt prea tulburat...

Și ieși, impleticindu-se, afară.

Pe stradă se mai opri odată in loc, mai aruncá o privire doióasă asupra casei in care locuiá Simina, de-asupra căreia párea că pluteșce durerea intrégá a in florătoarei intimplări care a auđit-o, și șopti incet: „Femeia acésta e o sfântá... e o martiră!

EMILIAN.

Cartea dragostei.

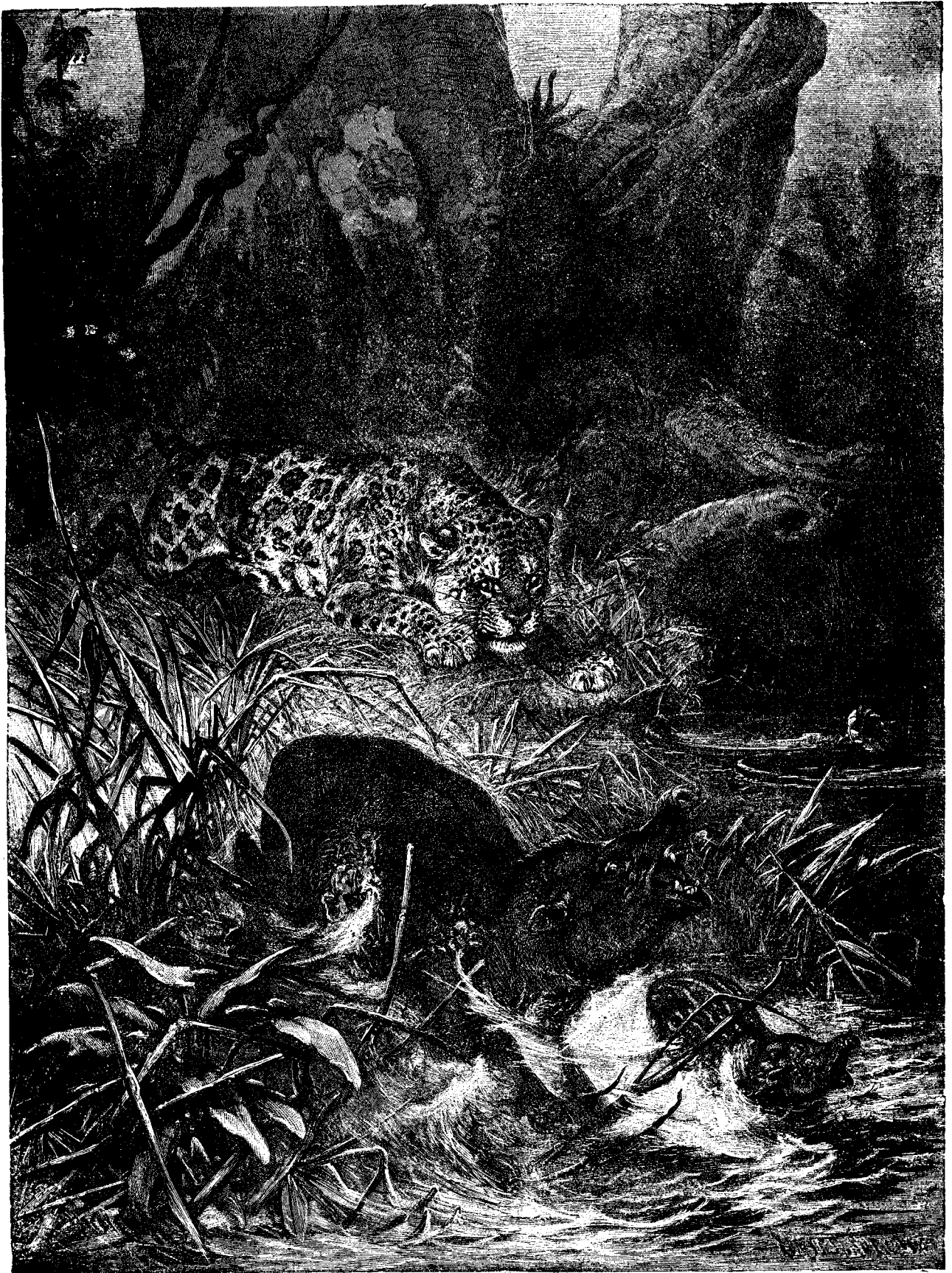
A iubi o đi este lucru omenesc, a iubi tótá viețá este un lucru ceresc, a iubi tótá viețá o singurá ființă este ceva dumnezeesc.

*

Cine nu pricepe graiul unei stríngerii de mână, nu e demn de a fi iubit. Printr'ensa. dóră femeia póte đice: „remâi“ séu „plécá“ deasemenea: „te-am iubit, te iubesc, te voiu iubi“.

*

Toți aceia cari se intrébă de ce trăim, séu cari blastemá viețá, n'au iubit nici odatá séu au iubit prea mult.

Din codri străvechi.

L a j o c.

*Hai surata mea la joc . . .
N'asteptă multe 'mbiete,
Că numai me mându foc.
Ce te uiți atât la plete?
Și tu ești ca cele fete,
Mândră ca și un boboc.*

*Lasă mâna . . . nu ți-o frâng . . .
Cine sânt o știu prea bine;
Las' trupșorul să ți-l strâng;
Lasă-te în braț la mine
Să te sărut . . . „Iată vine
Mama; lasă-me că plâng!“ . . .*

*Nu te teme draga mea,
Las'o 'n pace . . . lasă vie.
Ce te temi atât de ea;
Ce-ți faci inimă pustie?
Că dor mă-ta bine știe
Cum se ține dragostea.*

IOSIF STANCA.

Rațele X și teoria lui Reichenbach.

Grăim în vécul celor mai mari descoperiri și invențiuni, vécul al XIX pare a-și fi pus de divisă să facă de rușine vorba lui Ben Akiba: „Nichts Neues, Alles schon da gewesen!“

Au trecut deja luni dela descoperirea epocală a profesorului Röntgen și jurnalele nu mai încetă a aduce dilnic nou detailuri și șciri despre nou perfecționări. Așă din Londra se scrie că medicii americani ar fi descoperit, că cu ajutorul rațelor X poți omori toți microbii din corpul omenesc. Iar dr. Schäfer scrie în „Deutsche Med. Wochenschrift“, că profesorului dr. Buka din Charlottenburg i-ar fi succes a construi o paravană fluorescendă, cu alutorul cărei poți vedé în interiorul obiectelor nemijlocit cu ochii, fără intermediarea fotografiei. E de prisos să mai vorbesc despre valoarea indiscutabilă a acestei perfecționări.

Dar cu cât mai mari sânt folósele rațelor X, cu atât mai mare e și bătaia de cap a savanților din lumea intrégă, de a esplică aceste rațe.

Ce sânt la adecă rațele X? Cumcă nu sânt rațe catodice reieșe și din impregiurarea că le lipseșce însușirea caracteristică a acestora și anume: magnetul nu le póte abate. In ce raport stau cu celelalte puteri din natură? Până ađi inse nu s'a putut da încă nici un respuns definitiv. Rațele au ramas încă tot rațe X. Mai e vacant dară postul de nănaș.

Combiñațiuni și hipotese fireșce s'au ivit mai multe. Care de care savant se încercă a esplică rațele după teoria sa. Cei mai mulți încercă a le aduce in legătură cu o teorie vechiă, care la timpul seu a fost produs sensațiune tot așă de mare ca și actuala descoperire și lumea își promitea multe folóse practice cu deosebire pentru șciința medicală — dar speranțele nu s'au realizat.

E vorbă anume de teoria odului, numită și teoria lui Reichenbach. Îmi place a crede, că voiu face cetitorilor „Familiei“ o plăcere, decă in cele următoare voiu da câteva esplicări despre esența acestei teorii.

Descoperitorul odului e Carol de Reichenbach născut la 1788 in Stuttgart. Reichenbach și-a făcut studiile universitare in Tübingen și la început și-a fost ales cariera de mare industriaș, mai apoi s'a dedicat studiului chemiei și a geognosiei. Și-a câștigat încă de timpuriu renume prin descoperirea creosotului și a parafinului. Teoria sa și-a desvoltat-o in anii 1853 in epistole „odo-magnetice“ publicate in Stuttgart.

De și erá deja pe atunci renumit, lumea savantă nu i-a primit teoria cu una cu doue, ci s'a împărțit in doue tabere, in pretini și inimici, intre cari erá și renumitul Liebig.

Odul — un cuvânt nordic — e o putere încă necunoscută, un așă numit dinamid, care de și prin fenomenele și legile sale, sémână cu electricitatea, magnetismul și căldura, totuș se deosebeșce de ele. Odul se află in tóte corpurile, in tóte materiile din lume, tóte corpurile și materiile il eradiéză, mai mult metalele și peste tot materiile simple, mai puțin lemnul, bumbacul și altele. Are aceeaș atitudine polară ca și magnetismul și electricitatea. Și la od e lege, că polurile eterogene se atrag, iar cele omogene se resping. Polul pozitiv il vedem ca o lumină urită gălbinie, roșiatică, și produce asupra nervilor o impresiune umedă, neplăcută; iar polul negativ il vedem ca o lumină frumoasă albastră séu vénéță, și produce asupra nervilor o impresiune rēcoritóre și plăcută. Nu toți pot observá aceste impresiuni, unii de loc, alții mai puțin și iarăș alții tare. Cesti din urmă se numesc sensitivi, ceea ce nu-i de confundat cu sensibili adecă simțitori. Sensibilitii încă pot fi inse și sensitivi.

Fiecare om eradiéză od. Cel sensitiv e in continuu neliniștit și iritat, fiind că e încărcat cu od, veșmintele lui sânt încărcate cu od, întreg trupul e încărcat cu od. Chiar din acésta causă scriitorii nu se simțesc bine in societate, căci tóte persónele eradiéză od. Cu deosebire se simt reu când se întâlnesc polurile omogene, adecă când doue persóne stau unul lângă celalalt: stânga la stânga.

Corpul omului încă conține doue feluri de od și anume partea dréptă od-positiv, iar cea stângă od-negativ. Materiile simple și metatele eradiéză mai mult od pozitiv.

La fiecare proces chemic, la putređire, la descompunerea apei, la tóte lucrările mecanice, ca frecare, batere, scuturare, se desvóltă și devine liber od pozitiv și produce asupra sensitivilor o impresiune neliniștitóre.

Așă un om sensitiv nu póte suferi decă cineva se pune la spatele scaunului in care șede el, fiind că in acest cas se întâlnesc polurile omogene, polul-positiv cu polul pozitiv și cel negativ cu cel negativ și se resping. Tot din acésta causă — după părerea lui Reichenbach — provine și obiceiul popórelor culte a lăsá persónele distinse la drépta lor, fiind că drépta are mai mare tensiune de a se impreună. Tot așă sensitivii dorm mare parte numai pe partea dréptă, fiind că astfel od-positivul corpului se combină cu od-negativul pământului; séu cu piciórele spre sud și cu capul spre nord. Reichenbach susține mai departe că un bolnav nu s'ar poté însănătoșá până ce nu își dá in pat o poziție corespundétóre cu polurile odului.

Nu toți sensitivii simțesc tóte aceste impresiuni, ci unii mai multe și alții mai multe.

Omul sensitiv decă ține mâna asupra polului nordic al unui magnet, simte o impresiune plăcută rēcoritóre, iar la cel sudic o impresiune neplăcută, umedă,

grețoasă. Tot așa apa espusă luminei albastre de sóre séu apropiată de polul nordic al unui magnet are un gust récitor și dulce, iar apa espusă la o lumină galbină séu apropiată de polul sudic al unui magnet — un gust neplăcut și amar.

După Reichenbach și lumina ce se vede ieșind câte-odată din morminte séu pe câmpuri, provine din influința odului. Pe morminte lumina e odul pozitiv ce se naște și devine liber prin descompunerea cadavrelor, iar pe câmp e odul eradiat de metale séu alte materii. Prin urmare nu e chiar credință deșértă, că acolo unde se vede flacăra, se află bani — metal.

Flăcările se pot observă în o „cameră obscură“, în care persoanele trebuie să steie câteva ore, când apoi — decă în cameră nu va pătrunde nici cât de puțină lumină — persoanele presente mișcându-se vor eradá ud, în giurul lor se va observă o lumină albastric, tot astfel și în giurul unei sticle cu un lícid, decă o scuturăm.

Deja la 1853 au fost făcute experimente în clinica medicală din Tübingen sub conducerea profesorului dr. Büchner, dar persoanele de față au mărturisit în mod așa de deosebit încât nu li s'a putut da credemént. Unii susțineau că simțesc o impresiune — erau cu ochii legați — și magnetul nici nu l'au fost apropiat de mâna lor.

Teoria apoi a fost dată uitării cu deosebire din cauza că nu i-a succes lui Reichenbach a construi un odoscop séu odometru, cu care pe cale fizică să se pótă demustră, prezența odului. Numai în timpul din urmă a fost din nou sulevată, încercându-se a o aduce în legătură cu rațele X ale lui Röntgen. Dar că óre în adevér există o legătură, până ađi nu s'a putut constatá. Posibilitatea acésta cel puțin nu-i eschisá.

I. I. SCEOPUL

Rip van Winkle.

O scriere posthumă a lui Knickerbocker de *Irwing*.

(Urmare.)

Lui i s'a născut acum prepusul că sdurătorii aceia străini l'au înșelat și îmbetându-l i-au luat pușca lui cea bună și după aceea din batjocură au adus asta rea. Lupul încă a dispărut, dar se póte că el s'a luat singur după veveriți și potérnici. Acum a început a fluerá și a strigá după el, dar tóte in-sedar; munții i rêsunau flueriturile și strigátul, dar cáne — ca în palmă.

Acum s'a hotărít să revisiteze scena acea de aserá și decă se va înténi cu careva, să-și cêrá pușca și cánele. Când s'a sculat să plece, s'a simțit tot inșepnit, în loc de hodinit bine. Culcușurile acestea pe munți, se vede că nu-s de mine — cugetá Rip — și de o fi să capét vreun rheumatism, atunci încă me va purtá a dracului jupánesa mea. Cu óre-care greutate acum s'a scoborit în hócă și a aflat pèriul pe unde s'a suit aserá cu tovarășul seu; dar spre marea lui mirare, o vale de munte a vèđut spumegând acolo în fund și cum picá de pe un bolovan pe altul, umplénd tot fundul vălii cu un murmur bubuitor. Acum cu mare greutate abia a străbut prin tufe, curpeni, spini și buruieni până la țermure și trecénd prin un vad, a ajuns de cea parte. De la o vreme a ajuns acolo

unde stâncile stăteau în fundul pădării ca pãreții unui amfiteatru, dar nici o crepătură nu se vedea pe unde ar puté străbate. Ele se prezentau ca un pãrete nalt, printre care se imbulđiá un torent furios, carele durdăind și spumegând se repeđiá într'un bultoc afund și întunecat de umbrele pădării din giur. Aici sërmanul Rip s'a opăcit și iară a început a strigá și fluerá după cánele seu. Lui i-au rêspons numai vreo câțva corbi rei croncânind din vèrful unui arbore uscat și stând în sorișce; siguri în înălțimea lor, se pãrea că se uitau la el în fundul vălii și își bat joc de perplexitatea omului necăjit. Ce erá de făcut? diminéța trecea și Rip a simțit fómee, neprândind nimica. I pãrea reu de pușcă și de cáne și se înfiorá să dea acuma față cu muierea; dar el totuș nu voiá să pèrá prin munți. A clătinat din cap și a luat pușca de cremene ruginită în spate și c'o inimă plină de frică și tulburată și-a înturnat pașii cătră casă.

Când s'a apropiat de sat, a întélnit o mulțime de ómeni, dar nici unul pe care l'ar fi cunoscut și acésta óreși cum l'a surprins, pentru că el cugetá că e cunoscut cu toți ómenii din giur. Vestmintele lor diferiau în privința croiturii de acele cu cari erá el de dat. Aceia toți se inholbau la el cu semne evidente de surprindere și care cum aruncá un ochiu la el, începea a-ș frecá bãrbia. Repetarea constatată a acestei gesticulări — fără voie — a adus și pe Rip să facá așa, când spre marea lui mirare a observat, că barba lui i-a crescut de o urmă de lungă. Ajungénd la grădini, a intrat în sat. O trupă de copii acum au început a i se legá de călcăie, a strigá după el și a se întinde după barba lui cea căruntă. Căanii, — nici unul pe care l'ar fi cunoscut de demult, — lătrau și se țipau la el. Tot satul erá schimbat, devenind mai larg și mai inpoporat. Aici erau rënduri de căși, pe care nu le-a mai vèđut mai nainte și acelea cari i erau lui familiare, au dispărut. Nume străine erau pe porți, fețe străine în ferești și tóte celea erau străine. Acum a început a dubitá și a calculá, că óre nu-i el și lumea în giurul seu bosconită. De bună sémă esta-i satul lui de nașcere, pe care numai ieri l'a lăsat. Acolo stau munții Kaastkill, Hudsonul albastru curge în apropiere și tóte dâmburile și văile sânt tot așa cum au fost, numai afurisita acea de bètură — cugetá trist Rip — mi-a tulburat creerii.

Numai cu órecare greutate a putut afiá calea cătră casa lui de care se apropiá cu gróză tăcută, așteptând în tot momentul să audá vocea cărțăitóre a madamei van Winkle. A dat de casă în decadență, cu coperișul picat, fereștile sparte și ușile picate din țitini. Un nevoiș de cânc, care seméná cu Lupul, tândăliá pe lângă casă. Rip l'a chemat pe nume, dar bala acea a hîrrăit cătră el, și-a arătat dinții și s'a ferit din cale. Asta a fost o lovitură pentru el, — „cánele meu“ suspiná bietul Rip — „m'a uitat“.

A intrat în casă, pe care vorbind adevérat, madame van Winkle totdeauna a ținut-o netedă. Acea erá gólá, pustie și la aparință, pãrăsită. Desolarea acésta a întrecut tótă frica lui căsătoréscă și a început a strigá tare după femeie și copii, — odăile plufite au resunat și după aceea iară au remas tăcute. Atunci a fugit de acasă și a alergat la convenirea lui cea vechie, la crășma satului, dar și acea a dispărut. Un edificiu mare de lemn sta în locul ei, cu ferești mari, căscate, unele dintr'acelea stricate, cu pãlării și póle acățate de pãreți și pe pórtă cu inscrierea „Hotel Union a lui Jonathan Doolittle“. În locul arborelui mare, care umbrá

odinióră crâşma cea mică holandeză, sta acum un par gol şi nalt cu ceva în vîrf, care seménă c'o căciulă roşie de nópte şi de care dândăniá un stég presărat cu stele şi cu linii, — tot lucruri pentru el streine şi neînţelese. A recunoscut locul de pe faţa regelui Georg, sub a cărui iconă multe pipe pacínice a mai fumát, dar chiar şi asta erá schimbată. Haina lui cea roşie a devenit vînětă şi ţinea o sabie în loc de sceptru a mână, capul erá decorat c'o căciulă împénată cu códá de cocoş şi de desubt sta scris cu litere mari: General Washington.

Aici erau, după datină, o mulţime de ómeni pe lângă uşe, dar nici unul pe care Rip l'ar fi recunoscut. Caracterul adevêrat al poporului se părea schimbat. Ei erau toţi activi, sprinteni şi convorbiau într'un ton disputativ, în loc de flegma şi liniştea somnorosă de mai demult. El s'a uitat înşedar după filosoful Nicolau Vedder, cu faţa lui cea roşie, hărbia duplá şi cu pipa cea lungă, din care slobođiá nori de fum în loc de vorbe góle, séu după dascálul van Bummel cetitorul gazetelor celor vechi. În locul acestora un om uscăcios şi cătrănit la faţă, cu busunarele sale pline de proclamaţiuni haranguiá vehement ascultătorii despre drepturi de cetăţian, alegeri, membri de congres, libertate, eroi din 76 şi alte cuvinte cari erau pentru selbăticitul Rip un jargon perfect babilonic.

Aparinţa lui Rip cu barba lui cea lungă şi căruntă, cu puşca în spinare şi cu hainele eşite din modă, încungiurat de o troină de copii şi de femei, cari s'au legat de călcăiele lui, acuş a atras atenţiunea politicianilor de la crâşmă. Aceia s'au grămădit pe lângă el, ochindu-l cu mare curiositate din creşcet până la picioré. Oratorul a alergat la el şi trăgându-l la o parte l'au scrutat că pe care parte votéză. Rip s'a înholbat la el stupid.

(Finea va urmá)

DR. T.

Prelungirea bêtrâneţei.

sistă mijloc de a prelunđi bêtrâneţea?

Da!

Se ajunge la acest rezultat, relativ negreşit, prin doue ordine de mijlóce: igienice, dietice şi medicamentóse.

Primele doue mijlóce consistă:

1. În alimentaţiune. Acésta trebuie să fie obiectul unei deosebite atenţiuni. În ceea ce priveşce alimentaţiunea bêtrănilor, trebuie mai întéiu să nu se uite că aceştia nu numai cresc, dar că descreşce chiar. Înţelegînd acest fapt, trebuie să se convingă cumcă, decă bêtrănií vor mănécă cât copíi, se vor periclitá; chiar bilanţul alimentar al celor tineri, dar cari nu mai cresc, nu-l pot susţine bêtrănií, pentru că pe deoparte ei consumă (ard) puţin, ceea ce se dovedeşce prin ênsăşi puţina căldură ce radiéză corpul lor, şi pentru că funcţiunile lor sînt slabe.

Mulţi bêtrănií fac acéstă greşită socotélá: „Să mănănc bine, adică mult ca să-mi ţin puterile“.

În realitate aceşti bêtrănií prin mănăcarea prea multă, îşi mai slăbesc funcţiunile slăbite.

Tóte alimentele lesne de mistuit pot să le fie permise, dar în cantitate moderată, Láptăriile, laptele în special să fie basa alimentaţiunii lor.

Bêtrănií trebuie să mănănce lapte mult, din cauza

slăbiciunei rinichilor, pentru că mai ales aceştia la bêtrănií funcţionînd reu, un aliment care nu lasă în corp multă cenuşă după arderea lui fisiologică, şi care îndemnă rinichii la funcţionare, în mod blajin cum este şi cum face laptele, trebuie să fie preparat în regimul alimentar al bêtrănilor.

Laptele în alimentaţiunea copiilor are alte motive, dar cari sînt tot în ordinul de slăbiciune organică: copíi n'au dinţi şi tubul lor digestiv n'are preparaţiia cuvenită pentru alimentele solide, tari, etc.

După lapte, ouéle sînt asemenea de mare valóre în regimul alimentar al bêtrănilor.

Carnea, mai ales neimpregnată în grăşime, ori în sosuri picante, cerute de gastronomi, póte intrá cu folos în regimul alimentar al bêtrănilor; dar ea afară de acestea trebuie să fie prospétă, de bună calitate, bine friptă şi fragedă.

Copíilor, carnea după ce este alésă li se dá mestecatá.

Spun acésta nu pentru că şi bêtrănilor trebuie să le mestece alţii, ci pentru a atrage mai mult atenţiunea asupra ingrigirii ce trebuie să se dea şi cárnei ce se pregăteşce bêtrănilor; căci ei au ca şi copíi organe slabe şi în general lipsă de dinţi.

II. *Aeraţiunea*. Bêtrănií nu pot suportá aer stricat cum pot tinerii şi chiar copíi. Pulmonii lor înveciţi nu pot trage cu înlesnirea pulmonilor tineri oxigenul din aerul stricat.

III. *Temperatura*. Bêtrănií sînt o sobă veche, care nu mai radiéză multă căldură, prin urmare care se póte rēcí lesne pe timpuri frigurose. Pe lângă acésta bêtrănií suportá cu mult mai puţin decăt tinerii diferinţele de temperatură. Pe de altă parte se şcie că rēcía scade rezistenţa faţă cu microbií, cari tocmai pe cei bêtrănií sînt adunaţi mai mult şi de mai multe soiuri.

Un tiner rēcít se sbuciumă, sare etc. şi se încăldeşce, pe când unui bêtrán îi trebuie cataplasme calde, etc. decă este rēcít!

Cătă diferenţă!

Iacă pentru ce bêtrănií trebuie să evite mediile cu temperatură prea scăđută, séu variabile în mod simţit.

Ei să facă fricţiuni uscate pe piele şi un eserciţiu muscular moderat.

Să ingrigéscă ca nu cumva tubul digestiv, din cauza atoniei lui, să nu devie prea încărcat.

Să-şi cureţce, cu mare ingrige, ori ce focar infect ar avé.

Să evite, ca şi copíi, localurile cu aer confinat, ce se găseşce în atmosferă adunárilor mari şi în localuri închise.

Bêtrănií fac bine să evite pe lângă ospétările bogate şi bêtuturile alcoolice în mare cantitate.

În cât priveşce mijlócele medicamentóse, ele sînt de puţină eficacitate. Acele elixiruri de vieţă sînt substanţe inerte cu etichete şarlataneşci.

În casuri de slăbiciuni prea pronunţate este tréba medicului de a chibzui după cas ajutorul ce se póte da.

A. S.

Un trecétor, speriat de látratul unui căne, o rupe la fugă.

Alt trecétor, ridénd. — Ce, nu şcii proverbul că cănele care latrá, nu muşcă?

Cel dintéiu, fugind înainte. — Ba eu îl şciu, dar nu sînt bine convins decă-l şcie şi cănele.

POPORUL.

Strigături.

In numărul 9 al prețuitei foi beletristice „Familia“ am cetit cu plăcere acele strigături publicate de dl A. L. B. din Prisaca, Căbești, Văleni in Biharia.

Asemenea am cetit observările dlui amic și coleg Petru P. Herțe din Beinș, făcute in nrul 13 al „Familiei“ asupra celor 3 strofe publicate de dl A. L. B. și cînd că in Selagiu se 'ntrebuințază 'n altă formă.

In acest merit las să urmeze și forma 'n care se 'ntrebuințază acele strigături și sub pôlele căruntului Bihor in cercul Coului, iacă așa :

Up! țup!
Puiu de lup!
Fugi din cale, să me duc,
Să me duc la vrăjitor,
Să-mi vrăjescă să me 'nsor,
Că de nana tir¹ mi dor.

și:

Up! țup!
Puiu de lup!
Feri din cale, să me duc,
Să me duc in Mizieș,
Să me 'nvêț un cimpoieș.

Dragu-mi-i cu cine joc,
Că-a mirósă-a busuioc;
Dragu-mi-i cu cine sār,
Că-amirósă a călăpār.
Câte fete cu circei,
Tóte-aștéptă să le cei,²
Iară câte-s cu măргеle,
Tóte-s nănuțele mele.
Câte fete-s cu cojóce,
Tóte-aștéptă ca să jóce!

Mărită-m'aș mărită,
Cu suveica *nu știu* da,
Cu pruncii *me știu* jucă,
Pitā nu trébā să fac,
Că n'am nici un bob in sac.
De mălaiu 'ncā nu-mi place,
Că mănānc mai mult pogace.

Stau feciorii lângă joc,
Ca țiganiii lângă cort,
Stau fetele lângă danț,
Ca ciórele lângă hanț.³

Trop! trop! pe podele,
In casa socruței mele,
Da-ți cu cisme care aveți!
O de fóme nu puteți?

Și:

Tropo! tropo! pe podele,
Că cismele nu-s a mele,
Că-s din sat de-amú p'apoi
Să le joc șir pānā joi.

¹ Tir e tare.² Ceri. pețești.³ Stêrv, mortăciune. izidire.

De cine mi-i mie sete,
Nice-l vêd nice me vede;
De cine mi-i mie dor,
Îi dus de aici depărțisor.

Ține Dómne ce mi-ai dat,
Că bine m'ai cumpetat,
La picioře de jucat,
La gurā de sārutat!

Așā dle colegā și amice P. Herțe, n'avem ce dice alta, — numai ce-o đis bētrānii noștri ș-o đicem cu toții ađi, că cāte cāși, atātea datini, — noi đicem: cāte cercuri — atātea datini. VASILIU SALA.

Descântecul fetelor.

Cānd merge fata la joc, se sugē pe buze, đicēnd :
Dómne Mārie maicā stā de tine, iértā-me, și-mi
ajută, pe gānd ce gāndesc, pe leac să 'ntēnese!

Nu-mi trag vânt și abur,
Că vânt și abur mi-o dat Dđeu;
Ci-mi trag fālie, māndrie,
Cinste și omenie,
Din chica feciorilor,
Din cosița fetelor;
Cele fete să fie : Coșnițe spurcate,
Dinapoia mea aruncate,
Māturi pārsite,
Dinapoia mea svērlite.
Fāceți-ve 'n laturi fete.
Vine o crāiēsā,
Vine-o 'mpērātēsā.

Strigā maica sfāntā :

— Nu-i nici o crāiēsā,
Nici o 'mpērātēsā;
Ci-i Māria cea māndrā,
Māndrā și frumósā :
In pas ca șoimele,
In dos ca dómnele,
In fața obrazului
Ca și ruja sórelui :
Cine mi-a auđi graiu,
Toți să gāndescā că-i raiu.
Cāți in fața mi-or cātā,
Toți in brațe să me ia.
In gurā m'a sārutā,
Ca de vin s'a imbētā,
Ca de miere linge-s'a.
Dar la data meu :
Mirósē-i pita ca rādita,
Apoi vinu ca verinu,
N'aibā stare alinare,
Nici in casā șeđetóre,
Nici in crāsmā beutóre,
Nici cu vėduvā grasā,
Nici cu alta alēsā,
Nici cu nime pe sub sóre.
Sā naibā stare și așeđare,
Că nu-i dau atāta loc
Cāt ai frige-un ou in foc,
Pān' a fi la mine țop<!>

In allée.

Unui prietin.

Dintre fagi răsare luna bălae.

Dragi cu dragi, ținându-și mâna, inteșesc sfânta văpae. Ei s'ador. Se privesc cu-atâta dor, nu mai șciu de-ating pământul; căci li-e gândul plin de-amor. Și li-e chiar ființa ntrégă închinată lui Amor.

Pecătăsă, ea de acasă își zidește-un plan în minte: cum să-i spună 'n trii cuvinte că nu-l are drag! Li ia gândul rața lumii arginție, șopta frunzelor de fag. Amor stă 'n frunziș la pândă. Chiar aici ș-a durat casă, unde umbra cea mai grosă pörtă lupta cu rațele luminoase. Vre de toți ascuns să fie și pe toți ca să-i zărească. Câte o inimă plăpândă când s'apropie, o ochesece, își ia arcul ca s'o rănescă, s'o aprindă. Chiar aicea e stăpân el făr' de margini peste inimi, de vii, și se aprinde dorul și mai sëlbatie, de-ți arde 'n inimă ca un jaratic.

În frémétul dulce al frunzii de fag dryadele 'ngănă cu vorbe de drag pe toți muritorii și flórea de tei resfiră beție 'n umbrósa allée.

Stau la pândă 'n umbra désă nymphele nealinate. Una câte una ese, se resfață 'n rața lunii. În vre-o baltă luminóasă te cuprind și te incungior. Intinđend hori voióste, te pörtă pe vânt cu sine și pe vânt te-aduc acasă.

Pradă inimii te lasă. Și-ți e inima despotă, când se șci a ta crăiesă, ea nu vre domnia minții, — nu vre mintea să gândescă. Își ridică tron în creeri. Când s'apucă să 'ntocmescă ale cugetării fire, te prind gânduri nențelese.

Și când ți-e capul călindar de gânduri făr' de cap — și sufletul îți e amar; noue gândiri te năvălesc, — dar nu-ți incap... Te muncește-un neastêm-për. Ca și cum ți-ar ferbe capul, par' că-l simțești crescând din ce în ce mai mare. Și par' că 'n el nu mai e al teu creer. Gânduri streine adăpostești făr' de incetare.

Și ți-e inima un munte. Se 'nvălmășesc simțiri multe, dar le-ai pierdut frélul — și acum le-ai ajuns de pradă. Te pomenești în capul gol pe stradă. Și te mánii — și de tine ți-e rușine. Și rușinea și mánia se pierd în vălmășagul de simțiri din inima-ți furtunosă, pe când te rentorci în casă.

Îți iai în cap ca să te culci. Dar făr' de voie te imbraci și făr' de a te mai gândi încétro îți iai drumul, te duci...

Ești iar în allée. Din chaosul gândirilor și din al simțirilor vălmășag ți se desvèlește tot mai curat un chip ângeresc, e chipul ei. Ți-e atât de dragă — și chipul ei ți-e atât de cunoscut, de par' că ați fi petrecut împreună o viétă intrégă. Îl cauți făr' de 'necetare în multimea făr' de sfêșit și te superi mult că nu-l afli. Și de-abiă când te veđi singur, te rentorci nemulțămít...

Te culci iar, dar gândul teu călétor multă vreme nu-ți dă pace.

Visând de ea, adormi în đori. Tu țesi al fericirii vis și 'n visul teu frumos, senin, pe un colț al cerului divin te prindi să-i zidești paradis.

Iubite,

Îți mai aduci aminte de séra, când erai în ajunul dragostei tale? E de a doua mână, de ți s'a întemplat în allée, ori în vre-o sală elegantă; la rața blândă a lunii, ori la a felinarelor orbitóre, la frémétul frunđei, ori în toiul muzicii. Chiar și decă aceste đise nu ți se potrivesc intru tóte, ta făr' de preget îți vei recunóșce în ele portretul.

Îți smulg acésta fóie din điarul meu, voind a te incredință, că nu tu ești singurul, care ai suferit aceste chinuri, ce la urmă îți par chiar dulci.

Al teu

ACSENTE LUCIAN BOLCAȘ.

Ilustrațiunile.

C. W. Röntgen. Am dat și noi sémă de importanta descoperire a profesorului Röntgen. Acuma i publicăm portretul. Distinsul invétat, care a descoperit fotografiarea óselor prin carne, trăește în orășelul german Würzburg și se află în vërsta cea mai frumóșă a bărbăției.

Din codri străvechi. Lumea codrilor vechi ascunde multe frumuseți și grozăvii. O scenă de grozăvie ne infătoșeză și ilustrațiunea noastră a doua: lupta fierelor selbatice.

LITERATURĂ ȘI ARTE.

Știri literare, științifice și artistice. Dl Gr. G. Tocilescu a făcut de curénd săpături la Turnu-Severin, prin vechile ruine ale podului Traian și a descoperit multe pietri și cărămíđi cu inscripțiuni romane, asemenea și multe monede romane. — Dl D. A. Xenopol a scos la lumină 'n București, în colaborare cu dl A. Mironescu, o broșură intitulată „Industria mătasei“. — Dl N. Burlănescu, care scrie sub pseudonimul Alin, a scos la București un volum de Doine oltenesci. — Dl P. Broștean rógă pe toți abonanții „Istoriei împératului Traian și a contimporanilor sei“ ca să plătescă înainte prețul a trei broșure.

Academia Română a deschis ședințele sale ordinare la 5|17 aprilie prin o ședință publică. Ședințele se țin în fiecare vineri după miédăđi la 1 și tot la patru sêptémáni urméză câte o ședință ordinară publică. Vacanțele de vëră țin o lună și anume de la 15|27 iulie până la 15|27 august. La Crăciun sânt vacanțe de doue sêptémáni. Sesiunea generală în anul viitor se va deschide la 11|23 martie.

Concursul literar al Asociațiunii transilvane. Comitetul Asociațiunii transilvane publicase în noiembrie 1894 și un premiu de 200 fl. pentru o lucrare despre dietetica populară. Au intrat doue lucrări, cari s'au dat spre recenziune dlui dr. George Vuia din Arad. Pe temeiul raporturilor presintate de dl Vuia, comitetul, după cum aflăm din „Transilvania“, nu a dat nici unuia premiul de 200 fl., ci a decis ca suma acésta să se acorde lucrării cu motto „Ascultați cu toți de mine, să ve 'nvét a trăi bine“, ca ajutor pentru coperirea speselor de tipar, la cas decă autorul va face modifi-cările indicate în recenziune și va ingriđi ênsuș de tîpărirea opului. Incăt pentru lucrarea a doua, cu de-

visa: „Mens sana in corpore sano“, comitetul a decis, ca învoindu-se autorul a face unele modificări în teost, biuroul să îngrijescă de publicarea ei.

Istoria politiceii vamale române. Sub titlul „Geschichte der rumänischen Zollpolitik seit dem 14 Jahrhundert bis 1874“, dl Constantin I. Baicoianu, doctor în științele de stat, a publicat în editura I. G. Cotta din Stuttgart prima parte a istoriei politiceii vamale a României. „O istorie a politiceii vamale și comerciale române nu s'a scris până acum — noteză autorul în introducere, — dau aci prima încercare de a umple golul acesta“. Și trebuie să spunem din capul locului: dl Băicoianu a utilizat cu multă competență materialul istoric și documentar ce a avut la dispoziție, a cercetat și găsit toate elementele de care a avut nevoie pentru a prezenta o lucrare complectă, de și, tot în introducere, face rezerve asupra lipsurilor ce s'ar fi putut strecură în interesanta espunere, și a dovedit că mănuișce limba germană, atât de grea pentru latini, cu o perfecțiune de invidiat.

Esposiția artiștilor români la București. La 1|13 maiu se va deschide la București, în palatul Ate-neului Român, esposiția artiștilor români în vieță. Ministeriul de culte și instrucțiune publică a numit pe dnii Grigorescu (pictor,) Hegel (sculptor) și Mincu (ar-chitect) ca membri în juriul pentru primirea și apre-țiarea operelor cari vor figură la acea esposiție.

TEATRU și MUSICĂ.

Teatrul Național din București. Stagiunea ordinară a teatrului, scrie „România Musicală“, s'a in-chis și anul acesta cu un rezultat nesatisfăcător, mai slab ca în anul precedent. Din an în an reul crește, deficitul sporește, subvențiile statului și ale comunei se duc regulat în vânt și cu toate acestea par' că e lu-cru ciumat, nu se poate pune odată capăt acestei stări de lucruri detestabile. O instituțiune de cultură trebuie administrată cu serioșitate și pricepere pentru a da re-sultatele așteptate. Teatrul Național se cuvine a intra sub conducerea unei asemenea administrațiuni. Legea teatrului trebuie înse în acelaș timp modificată. O com-plectă reorganizare se impune ca o cerință neapărată.

Reuniunea română de 'musică din Sibiu a dat în sâmbăta trecută un concert, cu următorul pro-gram: 1. „Iérna“ din »Anotimpurile“ oratoriu pentru soli, cor micșt și orchestră de I. Haydn. 2. „Capriccio brillant“ op. 22 (H-dur) pentru piano și orchestră de F. Mendelsohn Bartoholdy. 3. „Vrăjitoarea“ pentru solo de alt, cor de bărbați și orchestră de Carl Gramman. 4. „Făgăduința“ cor micșt și orchestră de S. Iadassohn. În piesa primă solurile au fost cântate de dna Maria Crișan (sopran) și de dnii Vasiliu Popovici (tenor) și Isaia Popa (bass.) În a doua a escelat ca pianistă dna Lucia Cosma. În a treia a fost aplaudată ca altistă dna Maria Dima. Corul, ca totdeauna, escelent, dl Dima a fost felicitat din toate părțile.

Producțiune teatrală în Făgăraș. Societatea Progresul din Făgăraș va da mâne duminică la 3 maiu n. acolo reprezentații teatrale, jucând piesele: „După teatru“ comedie franceză, într'un act, localisată de dl I. V. Stefanelli și „Doi surși“ comedie într'un act, de Vasile Alecsandri. În prima vor jucă dșorele Miți Bănuț, Lența Florea și dnii Clement Grama, Costi Toma; în a doua dșorele Victoria Gramă, Victoria

Toma, Miți Bănuț, Lența Florea și dnii Traian Păcala, Ioan Berescu. După teatru va urmă joc. În capul arangia-mentului stau dnii dr. Ioan Șenchea președinte, Ioan Dejenar cassar, Ioan Berescu secretar.

Teatrul Liric din București, care a ars astă iernă, se edifică de nou. Lucrările pentru restaurare, serie „România Musicală“ au început cu multă activi-tate. Se dice că acum sala teatrului va fi construită într'un stil cu mult mai frumos de cum eră înainte.

BISERICĂ și ȘCOLĂ.

Șciri bisericești și școlare. Dl George Juhász, fost paroc-protopop gr. c. în Macău, numit canonic la catedrala din Oradea-mare, sâmbăta la 25 aprilie a fost instalat în stalul seu, de cătră Esc. Sa episcopul diecesan Mihail Pavel. — Dl Eugen Pătăcean a fost promovat la 25 aprilie de universitatea din Cluș la gradul de doctor în drept.

Cercularul milenar al archiepiscopului Miron Romanul. În Pr. Ssa archiepiscopul și mitropolitul Miron Romanul a îndreptat clerului și poporului orto-docs român din archidieceasa Transilvaniei, ca archi-episcop, din incidentul mileniului care se serbeză acuma în țeră, un cercular, în care, între altele, dice: „de și nu avem motive de a ne însufleți pentru acele festivi-tăți în măsura, cum se însuflețesc alții, cari sunt mai bine favoriți de sörte: cel puțin să ne arangiam și noi pe timpul acelora o serbătoare proprie, carea să cores-pundă de o potrivă obligămintelor nostre bisericești și patriotice și dorințelor comune; să ne adunăm în sân-tele nostre biserici, și acoio recugetând la celea ce re-lativ la noi s'au petrecut în țera acésta din timpurile cele mai vechi, să mulțămim lui Dumnezeu, că pe lângă toate suferințele din mileniul trecut ne-a învred-nicit să vedem încă păstrat tesaurul nostru cel mai prețios: biserica și naționalitatea noastră, cerându-i in-tr'una preaputernicul ajutor la păstrarea acestora și pe viitor!“

Dl dr. Gustav Weigand, profesor la universita-tea din Lipsca, fiind ales membru onorar al Associa-țiunii transilvane, a adresat comitetului acesteia o scri-sore, prin care mulțumind pentru diploma ce i s'a trimis, spune — conform scrisorii ce se publică în „Tran-silvania“ — că nu are dorință mai ferbinte, decât să contribue la înaintarea culturii și științei românești. Totodată anunță, că un abiturient talentat, lipsit, care dorește să se dedice studiului filologiei moderne, poate să primescă la dsa în curs de doi ani locuință liberă, încăldit, luminat și dejun gratuit. În semestrul viitor dl Weigand are să țină un colegiu asupra cercetărilor de dialect pe terenul limbisticeii române.

Adunare învățătorească la Fechetu în Biharia. Adunarea de primăveră a Reuniunii învățătorilor români gr. or. din despărțământul Peștesului, districtul Orăzii-mari, s'a ținut la 26 martie (7 aprilie) în co-muna Fechetu. După liturghia servită de preotul Va-sile Bulzan, însoțit de preoții Emilian Popovici și Petru Papp, adunarea s'a deschis de președintele Avram Igna cu o cuvântare; apoi s'au ascultat rapörtele biuroului, după care s'au primit lucrările membrilor, ce conțin datine, povești, poesii populare, care se vor publică în folosul reuniunii. Învățătorii Petru Cipou, Ioan Boțoc, Stefan Tulvan, I. Ciota au cetit apoi lucrările lor, iar Aron Boțoc a ținut prelegere practică. În sfârșit, co-

mitetul s'a constituit astfel: președinte Avram Igna, vicepreședinte Stefan Tulvan, notari I. Crainic și I. Antonescu, cassar Aron Bulzan, bibliotecar I. Boțoc, controlor Petru Vlaicu; membri in comitet: Petru Ci-pou, I. Câmpian, St. Domocoș, I. Ciota, C. Marușca, suplenți Sim. Butiri și Ioan Bere.

Reuniunea învățătorilor români din Mara-mureș se va întruni in adunare generală in comuna Borșa, la 28 maiu n., sub presidiul vicarului Titu Budu. Cu ocasiunea acêsta se vor adjuceca și câteva premii pentru unii învățători cari au făcut spor in cultivarea poporului. Averea reuniunii in anul trecut se urcase la suma de 671 fl. 28 cr.

Despărțirea românilor de sêrbi. Curia regescă a pronunțat de curênd doue sentințe de despărțire in cele bisericesci și școlare a românilor din Deliblat și Sarafola, de sêrbii de acolo. Im ambele casuri avere totală are să se impartă in doue. Representantul românilor a fost tinerul și talentatul avocat român din Budapeșta, dl dr. Emil Babeș.

Adunare de învățători in Capolnaș. Reuniunea învățătorilor români gr. or. din protopresbiteratul Lipovei va ține adunarea sa generală in comuna Capolnaș, la 7 maiu n., sub presidiul părintelui protopresbiter Voicu Hamsea, notar George Iosif. Cu asta oca-siune, învățătorii din partea locului, I. Micu și E. Olteanu vor ține prelegeri practice.

Adunare de învățători in părțile sătmărene. Reuniunea filială a învățătorilor gr. c. din districtul Ardușat-Someș, in diecesa Orăzii-mari, va avê adunarea sa generală in 7 maiu in comuna Pomi, comitatul Sătmăr. Președintele reuniunii e dl Ioan Bretan, vice-notar Augustin Maïor, cassar Teodor Irimiaș. Se vor ține prelegeri teoretice și practice.

Archidicesa Sibiiului. In notița noastră din nr. trecut despre sinodul archidiecesei Sibiiului s'a vêrit o greșelă de condeiu; s'a đis că s'a făcut arunc de o coronă de „suflet“ in loc de „familie“.

CE ENOU?

Hymen. Dl Simeon Zehan și dșora Maria Simon se vor cunună mâne duminică la 3 maiu, in Sângeorgiul-de-Câmpie.

Regele și regina României in Budapeșta. Majestățile Lor, regele și regina României, intorcându-se din străinătate la București, s'au oprit in duminica trecută pe câteva ore in Budapeșta și au vizitat incognito esposiția milinară, apoi s'au dus de au privit tabloul lui Munkácsi, care i-a primit la intrare și a oferit brațul Maj. Sale reginei. Publicul a salutat in mod respectuos pe Majestățile Lor, cari au exprimat satisfacția lor in cuvinte măgulitoare. Cu asta oca-siune, din întâmplare fiind de față și Tisza Kálmán, Munkácsi l'a presintat regelui, care l'a salutat in modul cel mai cordial, apoi l'a presintat reginei. După trei pătrare de oră, Majestățile Lor s'au retras și au plecat spre București, unde au sosit luni la miédădi.

Procese și condamnări. Părintele D. Adam, preot gr. or. in Moșnița, comitatul Timiș, a fost condamnat de tribunalul din Timișóra, la 3 luni de in-chisóre de stat și 100 fl., pentru o predică rostită in

biserică; Curia r. a aprobat și ea sentința acêsta. — **Invățătorul Laurean Major** din Habic, a fost judecat la temnița ordinară de 4 luni, pentru că a cântat cu școlarii doina lui Lucaciu. Curia a aprobat și judecata asta. — **Invățătorul Socaciu** din Transilvania a fost osêndit de tribunalul din Alba-Iulia la in-chisóre de doue luni, alți 13 țărani la in-chisóre de 4—28 zile, pentru „agitație“. — **La Alba-Iulia** in 7 maiu se va ține la tribunalul pertractare finală in contra parocului din Túr, Ioan Pop Pecurariu și a învățătorului George Făgărășan, pentru „agitațiune“. — **Dl N. Trimbițoniu**, învățător in Gradiște, abiá eșit din in-chisóre de stat de la Segedin, are un proces de presă, care i s'a in-tentat pentru doue corespondențe ce a publicat in Tri-buna“ la 1894, despre tractarea gendarmilor.

Șciri militare. La 1 maiu au fost avansați in armata comună austro-ungară și următorii. La infanterie: majori Dionisiu Aldea alias Popa in reg. 65, Bogdan Mamulea in reg. 4; căpitan de cl. I, Simeon Barza; căpitani de cl. II Iosif Pui reg. 33 și Victor Petri reg. 76; locotenenți, Valeriu Moga regt 85, Constantin Velcean reg. 61, Vasiliu Calbaza reg. 43; la artilerie, căpitan de cl. II Iosif Stepanescu reg. 21; intendant superior militar cl. II Gavril Cociuba. La honveđi: major Ioan Niegovan.

O invențiune românescă. Cetim in „Timpul“, că dl Alexandrescu, funcționar la căile ferate române, a inventat o secerătoare de mână cu care un om pôte secerá patru pogóne pe đi. Dl Alexandrescu va plecă in străinătate, pentru a-și brevetá invențiunea.

Necrológe. **Maria Paleu**, fostă elevă a școlei ci-vile de fete din Sibiiu, a incetat din viéță in Biserica-albă, la casa părintescă, la 10|22 aprilie, in etate de 22 ani, jelită de părinții Constantin și Cristina Paleu și soru sa Silvia. — **Aurel de Popescu**, magistru silvanal al comunității de avere cu sediul in Caransebeș, a reposat la 10|22 aprilie in Viena, in etate de 33 ani. — Au mai murit: **Ana Ardelean**, soția dlui Alexa Ardelean, cetățan in Beins, in etate de 38 ani. — **Dimitrie Albici**, notar comunal in Nadab, comitatul Aradului, la 6|18 aprilie, in etate de 45 ani; **George Micleu**, preot gr. or. in Secusigiu, la 16 aprilie, in etate de 31 ani; **Dimitrie Popescu**, paroc gr. or. in Jabar, la 17 aprilie, după un serviciu de 58 ani; **Victor Florescu**, notar in Dubești, la 17 aprilie; **Zacharie Chiherean**, funcționar de poștă și telegraf in Jaurin; **Zacharie Bran**, paroc gr. c. al Sâncelului și protopop al Biei, la 24 aprilie, in etate de 63 ani.

Poșta redacțiunei.

Fântána sacă. Ne scrii, că nu dorința de a-ți vedé publicate lucrările, te-a indemnat să ni le trimiți. E bine, atuncia de ce nu le-ai lăsat acasă?

Moll. De ce nu i-o spui asta in prosă? Te-ar intelege mai bine.

Călindarul sêptemânei.

Duminica Samarinenței Ev dela Ioan, c 4. gl. 4, a inv. 7.			
Điua sêpt.	Călindarul vechiu	Călind. nou	Sórele.
Duminică 21	ianuariu	3 Afar. crucei	4 12 7 12
Luni 22	Teodor Sicheot	4 Florian	4 10 7 14
Martți 23	(†) St. Georgiu	5 Gothard	4 8 7 16
Mercuri 24	Mart. Sava și Elisab.	6 Hermina	4 7 7 17
Joi 25	† Ev. Marcu	7 Stanislau	4 5 7 19
Vineri 26	Sfântul Vasilie	8 Juvenal	4 3 7 21
Sâmbătă 27	S. Simeon fr. Dlui	9 Grigoriu Naz	4 1 7 22

Proprietar, redactor respunđător și editor: **IOSIF VULCAN.** (STRADA PRINCIPALĂ 375 A.)

CU TIPARUL LUI IOSIF LÁNG IN ORADEA-MARE.